

A Borsodi Tájház bővítése a Borsodi Földvár interaktív bemutatóhely és gasztropince látogatóközpont kialakításával

Edelény Város Önkormányzata 2010 novemberében támogatói szerződést kötött a NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökséggel, mely szerint a város által 2009 őszén benyújtott Turisztikai attrakciók fejlesztése című, ÉMOP-2009-2.1.1/B. jelű projekt megvalósításra kerül. A projekt összköltsége 70 992 625 Ft, a támogatott összeg ennek 85 %-a: 60 343 731 Ft. Alábbi összeállításunk a projekt főbb elemeit, céljait mutatja be.

I. A helyszín

A város jelentős látványossága a Borsodi Tájház és a magyarság egyik legrégebbi történelmi emlékhelye, a Borsodi Földvár.

A tájház, amely a Bódva-völgy tájmúzeuma, folyamatos fejlesztések során nyerte el mai formáját. Az első portán, a lebontott istálló helyére, 1999-ben felépítettek egy ugyanolyan tömegű épületrészt, melyben a Földvár 1987 és 1999 között végzett régészeti feltárása során előkerült leletek egy részét helyezték el. 2000-ben a magyar államalapítás 1000. évfordulója alkalmából a tájház előtti teret kőburkolattal látták el, a földvárra kőlépcsőt építettek, kialakítottak mellette egy parkolót, elkészítették a földsánc építésének rekonstrukcióját, 40 cm magasan megépítették a 11. századi esperesi templom alapját, az ekkor megvásárolt harmadik épületben egy gazdag textilkiállítást rendeztek be.

2008-ban a harmadik épület (Vadászy ház) homlokzatát a stukkódíszes tűzfal és a kis ablakok visszaépítésével eredeti szépségében állították helyre a „*Mi házunk*” című pályázaton nyert pénz segítségével. 2009-ben ugyancsak a harmadik porta háza süllyedő oszlopsoarának a helyreállítására nyertek pénzt a „*Vendégváró tájházak*” pályázaton.

A Borsodi Tájház gyűjtőkörébe a néprajz tárgyi és szellemi anyagán kívül az ipar- és agrártörténet, a művelődéstörténet és a helyismeret tartozik. 2000 júniusától helyet ad a Borsodi Földvár átadása során előkerült leletanyag egy részének is. Fenntartója

Edelény Város Önkormányzata, működtetője a Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum.

A földvár – tájház – templom és a Bódva folyó (mely a földvár és a tájház alatt folyik) együttes jelenléte, hangulata visszarepíti a látogatót a régmúlt időkig. Az épített környezet állapota, az utcák képe, infrastruktúrája ugyanakkor az általános városi elvárásokhoz képest elmaradottabb.

A megvalósítandó projekt során a Vadászy-ház korábbi istálló-része lebontásra, majd (kívülről) ugyanabban a formában felépítésre kerül. A belső „tartalom” kialakításával olyan további elemek kerülnek bemutatásra, melyek egyrészt interaktív kiállítás formájában a Tájház szomszédságában álló Borsodi Földvár történetiségére építenek (az épületrész földszintjén), erre épülő foglalkozások és rendezvények lebonyolítását teszik lehetővé (a kialakítandó galérián és a Tájház udvarán), másrészt pedig a kialakítandó gasztropincében a térség népi gasztronómiáját, helyi termékeit és a történelmi Bükki borvidékhez tartozó edelényi szőlőhegyek borait mutatja be, önmagában és gasztro-rendezvényekhez csatoltan.

Az objektum (133 m²) két év alatt készül el, a projektgazda és projektmenedzsment az önkormányzat, az üzemeltető ezen belül a Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum.

Az interaktív kiállítás által a látogatók több szempontból, a gyakorlatban élhetik át a bemutatott kort, így könnyebben elsajátíthatják annak kultúráját. A projekt a térségben egyedülállónak mondható és mint ilyen, hiánypótló szerepet tölt majd be, mivel honfoglalás- illetve államalapítás-kori történelmi emlékhely és erre épülő interaktív kiállítás a térségben nincs.

Később, a tájház udvarán egy kerékpáros bázisközpont kialakításával a város és a térség idegenforgalmi látványosságai, természeti és kulturális értékei könnyebben megközelíthetővé válhatnak, akár környezetkímélő módon is.

II. Konceptiókhoz való igazodás, szakmai célok

A város „turisztikai háromszögének” tengelye (L’Huillier-Coburg-kastély – Császa szőlőhegy – Borsodi Tájház és Borsodi Földvár). Ezen fejlesztési célegységek, továbbá az ezekre épülő rendezvények, fesztiválok, kerékpáros-, lovas-, agro- és borturisztikai

szolgáltatások, nem utolsó sorban pedig minőségi szálláshelyek fejlesztése adják Edelény város, mint térségi központ turisztikai koncepcióját.

Az IVS-ben (Integrált Városfejlesztési Stratégia) foglaltak szerint: *„Edelény korábbi iparvárosi hagyományait ápolva egy új, szolgáltatás és kereskedelem orientált jövőképpel rendelkezik. Kiemelten építve a kastélyra és a Bódva-völgyében lakó, nemcsak edelényi, de térségben élő emberekre, egy új, turizmusorientált fejlődési irányt határozott meg magának. A városi, közösségi, közszféra és a gazdasági fejlesztéseket egységesen kezelve Edelény a megújulás városának szerepét kívánja betölteni.”*

„...a Borsodi Földváról történelmi emlékparkot lehetne csinálni a megtalált épületalapok újjáépítésével, és persze ott van a tőle nem messze található Borsodi Tájház, amely többnyelvű tájékoztató feliratokkal szintén számíthatna nemcsak a hazai, akár külföldi turistákra is..”

A gasztrópincéhez kapcsoltnak: *„A település turisztikai szempontból nemcsak történelmi, művészettörténeti hagyományaira, hanem mezőgazdaságra, ezen belül pedig a méztermelésre, szőlő- és gyümölcsstermesztésre, és a borászatra, valamint az ezekre épülő helyi termékek (méz, aszalványok, lekvár, szörp, gomba és bor stb.), továbbá népi ételek (pl. kenyérlángos stb.) egységes megjelenésére is építhetne. A Császa szőlőhegy a településtől nem messze található, ahol több gazdának is van szőlőtermesztésre alkalmas földterülete, illetve borospincéje.”*

A fejlesztés azért is indokolt, mert később erre fűzve a Borsodi Földvárnál is megkezdődhet majd az emlékhely kialakítása, mely szorosan kapcsolódik a jelen projekt elemeihez. Ez által a városban egy **páratlan néprajzi, történelmi és helytörténeti emlékeket bemutató komplexum** valósulhat meg. Az így létrejött projekttel a városnak lehetősége nyílik megfelelő színvonalú turisztikai látványosságokkal kapcsolódnia a História-völgy kínálatához, továbbá a kastély (Kastélysziget Kulturális-Turisztikai Központ Edelény című nagyprojekt) mellett regionális szinten is egyedülálló turisztikai adottságokkal fog rendelkezni a város és a térség.

A projekt két fő célkitűzése:

A turisztikai és gazdasági potenciál erősítése, a versenyképesség javítása

- helyi foglalkoztatás növelése;
- a település és térség speciális kulturális emlékeinek megismertetése;
- tartalom és szolgáltatás fejlesztése úgy, hogy kapcsolódjon a desztináció jellegzetes turisztikai programkínálatához;
- a turizmusból származó jövedelmek és a turizmus révén teremtett új munkahelyek számának növelése;
- a szezonális egyensúlyozása;
- a desztinációba érkező turisták számának és átlagos tartózkodási idejének növelése;
- a településen működő kereskedelmi szálláshelyek és vendéglátóhelyek színvonalának és szolgáltatásainak javítása, bővítése, valamint új, elsősorban magas minőségű szolgáltatásokat nyújtó szálláshelyek és vendéglátóhelyek létesítése, illetve ezek ösztönzése.

Gazdasági, környezeti, társadalmi célkitűzések

- az új objektum a meglévő idegenforgalmi kapacitások működését javítja;
- a természet teherbíró képességét a projekt során figyelembe veszik;
- nemzetközi szinten is versenyképes turisztikai termék, ezen belül a régió sajátos kulturális örökségeire építő attrakció létrehozása, elősegítve a látogatottság növelését és a szezonális mérséklését;
- a projekt nem csak a már meglévő turisztikai központok (Aggtelek, Miskolc, Eger) kínálatát kiegészítő színvonalas szolgáltatás és tartalomfejlesztést irányoz elő, hanem a térség História-völgy nagyprojekthez kapcsoltan a kiemelt attrakciók megtekintése mellett a térséget a régió idegenforgalmába becsatornázza;
- a turisztikai fejlesztési program hozzájárul a kulturális örökség megőrzéséhez és ezzel a társadalom identitástudatát erősíti.

III. Fejlesztési tervek

Az interaktív kiállítás, mint korigény

A Borsodi Földvár, mint jelentős történelmi emlék tematikájára épülő interaktív kiállítás elemei, továbbá rendezvényei a mai kor követelményeinek megfelelő módon, aktívan kapcsolják majd be a látogatókat, akik ezáltal megélhető módon teszik sajátjukévá a térség értékeit. Nem csupán a látnivaló emléke az, amit a látogatók magukkal visznek, s amiért újra visszatérhetnek, hanem egy olyan unikális, fizikálisan-mentálisan egyaránt megszólító benyomás egysége, melynek üzenetértéke sokáig nyomot hagy a látogatóban, s élményszerűvé teszi a látogatást. Az ilyen típusú kínálat egyedisége azért szükséges, mert napjaink turistája elsősorban az élményt keresi, és sokszor e mögé helyezi az adott kínálati elem valós kulturális – természeti – történelmi fontosságát, hangsúlyát. A tájház és a földvár, mint látványelem biztosítják az alapot, azaz azt a turisztikai vonzerőt és potenciált, amit a projekt keretében megvalósuló fejlesztés kíván szolgáltatásaival kiszolgálni, illetve úgy kiegészíteni, hogy az versenyképes kínálattal tudjon a piacon megjelenni.

Nemzetközi tapasztalatok és tendenciák elemzése azt mutatta, hogy a múzeumpedagógia a kultúrának éppen azt a sajátosságát szeretné a korszerű múzeumpedagógia eszközeivel egyértelművé tenni, hogy az egyszerre örökségünk része, ugyanakkor mindennapjaink meghatározója is. A gyakorlat azt mutatja, hogy ott, ahol a látogatók nem egyszerűen a kiállított tárgyak, épületek és lelakatolt vitrinek között járkálnak, hanem részesei, résztvevői lehetnek a folyamatnak, ott megnő mind számuk, mind aktivitásuk.

A megvalósítás fázisai

Jelenleg az építés közbeszerzési eljárása kezdődik meg, várhatóan 2011 tavaszán indul a beruházás.

A kiállítás pontos elemei egy kiállítási menedzsment terv összeállítása során fogalmazódnak majd meg. A történész, informatikai, turisztikai és grafikus szakértők által összeállított terv pontosan meghatározza majd a kiállítás üzenetét és az élmény-meghatározások sorát, az ezeket kiszolgáló eszközök és az informatikai háttér kialakítását.

A kiállítás kialakítása során az „érzékszervekkel megtapasztalható múlt” elve mentén olyan eszközrendszert kívánunk létrehozni, amely újszerű módon mutatja be a honfoglalás és az államalapítás korát, a kor jellemző étkezési szokásait, továbbá az épület alatt található, kialakítandó gasztropincében, ahol kisebb csoportok fogadására lesz lehetőség, a térség népi gasztronómiáját és helyi termékeit, ill. azok megjelenési és elterjedési körülményeit.

A projekt kötelező elemei az építés és kiállítás-rendezés mellett az akadálymentesítés, a nyilvánosság és a marketing.

Projektzárás 2012 nyarán várható.

Továbbfejlesztési lehetőségek

A Borsodi Földvár történetiségére és a térség helyi termékeire épülő interaktív bemutatóhely és közösségi tér a Bódva folyó partján, a földvár mellett, páratlan természeti közegben, az Aggtelek felé vezető út mentén, a város északi szélén helyezkedik el. Az egész város körüli területet a lankás dombok, szőlőhegyek, a Bódva kiszélesedő völgye jellemzi. Jelen projekt sajnos csupán forráshiány miatt nem tudta a kerékpáros bázisközpont projektelemet a mostanihoz csatolni, de a továbbfejlesztési tervek egyik fő eleme e bázisközpont kialakítása, a kastély, valamint a Császa szőlőhegy irányában a település turisztikai háromszögének kerékpárúton történő összekapcsolása, kerékpártárolók és kölcsönzők kialakításával, építve a városban működő kerékpárszerviz szolgáltatásaira is. A História-völgy helyszínei szintén bejárhatók az alacsony forgalmú utakon, avagy később a kialakítandó kerékpárutakon. E kínálati elem bővítése szintén kedvez majd a térséget sújtó alacsony tartózkodási idő problematikáján, továbbá lehetőséget nyújt az aktív és a kulturális turizmus összekapcsolására, teret adva ezzel az Aggtelek-Edelény desztinációs térség kínálati elemeinek még szorosabb összekapcsolásának és közös promóciójának lehetőségeihez.

A később, a Borsodi Földvár területére tervezett emlékhely kialakításával szintén az egyes történelmi korok megjelenítését láncra fűző egységek egészülnek ki tartalmilag, kínálati bővülés és az együttműködés szempontjaiból egyaránt.

IV. Működés és együttműködés

A nyújtott szolgáltatások bemutatása

Érkeztetéshez, vendégfogadáshoz kapcsolódó szolgáltatások

- 30 személygépkocsi befogadására alkalmas parkoló
- WC, és vizesblokk csoport
- desztinációs információs anyagok rendelkezésre állása
- programcsomagok

Oktatás, szemléletalakítás

- 20 fős kis konferencia- és előadó - foglalkoztató terem

Kultúra, hagyományőrzés, identitásfejlesztés

- szabadtéri rendezvények
- a látogatóközpont környezetében kulturális rendezvények színtereként többcélú kulturális rendezvényhelyszín biztosítása, pl. színpad, csúrszínpad
- Népi játszóházak, népzenei rendezvények, harci bemutatók, honfoglalás-kori foglalkozások

Információs és bemutató tér

- Élményközpontú interaktív kiállító- és szórakoztatótér
- szakmai túravezetés
- helyi kézműves foglalkozások és bemutató terei, aktív illetve termékeken keresztül történő bemutatása

Gasztronómiai szolgáltatások

- gasztronómiai, helyi bemutatók és rendezvények, kóstolók

Természeti aktivitások

A látogató központból lehetőség az ANPI védett területeinek, egyéb látnivalóinak felkeresésére, az együttműködés programcsomagokban rögzített lehetőségei és feltételei szerint.

Rendezvényterv

Január

- Mesterségek bemutatója (Tájházi jeles napok – ünnepi szokások)
13. századi okleveleink utalnak arra, hogy január 1-jéhez kötődve itáliai eredetű szokásként meghonosodott e napon a királyi adományozás.
- Újévi jóslások és szokások
Rétes kóstolás, rétesütés fortélyai, hogy „hosszúra nyúljon az esztendő, sokáig éjjenek.”

Február

- Télbúcsúztató, kiszebáb égetés gyermekek részére
- Farsangi fánk (pampuska) készítése, pálinkakóstolás

Március

- Gergely-járás Magyarországon
- A Borsodi Földváron feltárt 10. századi falu lakóinak élete, gazdálkodása, lakása.
Interaktív foglalkozás a kiállító teremben.

Április

- A magyarok nyilai. Fegyverek a honfoglaló magyarság korában.
Íjászverseny.
- Áprilisi hiedelmek, népszokások. Márk napi (ápr. 25.) búzaszentelés.

Május

- Edelényi Helytörténeti Napok
- Pünkösöd – Májusfa állítás. Pünkösdi királyválasztás

Június

- Borsodi Művészeti Fesztivál
A Tájház udvarán kilencedik éve kerül megrendezésre a fesztivál egy rendezvénye jeles előadók, vagy együttesek közreműködésével.

- Múzeumok éjszakája. Keresztelő Szent János napja vagy Szent Iván-nap

Július

- Kézműves tábor gyermekek részére. A honfoglaló magyarság kézművessége.
- Kenyérlángos sütés kemencében, kóstolás

Augusztus

- Az Észak-Magyarországi Várak Egyesületének várjai. Előadás sok képpel.
- Kelt kalácsok kemencében sütve (lekváros, túrós, diós, mákos). Helyi borok kóstolója.

Szeptember

- A honfoglaló magyarság hitvilága, regéi, mondái
- Kézműves foglalkozás (nemezelés, rézdomborítás, agyagozás)
- Kulturális Örökség Napjai

Október

- A hónap jeles napjai
- Sztrapacska készítés (túrós, juhtúrós, káposztás, savanyú káposztás, karalábés)

November

- A hónap jeles napjaihoz kötődő hiedelmek
- Disznótor

December

- A Borsodi Földvár várjobbágyainak egykori falvai
- Karácsonyi kántálás. Kántáló énekek

Együttműködés helyi és térségi szervezetekkel, szolgáltatókkal

A meghirdetett és/vagy bejelentkezés alapján történő programok és programcsomagok együttműködő partnerek bevonásával zajlanak majd: a játszóházakat, foglalkozásokat, gasztronómiai és helyi ter-

mék bemutatókat, borkóstolókat, idegen nyelvű és szakmai idegenvezetést és ezek megfelelő színvonalát az e tevékenységekre specializálódott szolgáltatók biztosítják majd.

Ezek mellett együttműködési tervet dolgoztunk ki a **L’Huillier-Coburg-kastélynal**, melynek tervezett elemeinek bemutatásával zárul összeállításunk:

1. Zenei időutazás

Elemei:

1. Barokk zenei bemutató a Kastélyban
2. Hangszerek a honfoglalás korában, hangszerbemutató – Borsodi Földvár bemutatóhely
3. Népzenei koncert, majd táncház a Tájházban

Ár:

Felnőtt: 2500,- Ft

Diák, nyugdíjas: 1800,- Ft

Családi kedvezmény (2 felnőtt, 2 gyerek) 15%

Csoportos kedvezmény (10 fő felett) 20%

Gyermekcsoport esetén minden 10 fő után 1 kísérő díjtalan belépésre jogosult.

Alternatív programrészek:

- Borkóstoló és/vagy gasztronómiai bemutató a Gasztropincében
- Honfoglalás-kori hangszerek készítése és gyermek játszóház a bemutatóhely galériáján, gyermekmegőrzés

2. „Edelényi históriák” - Edelényi városnéző séta

Állomások:

Kastély – görög katolikus Templom – református templom – római katolikus templom – Tájház és Földvár – Császa Szőlőhegy

A séta során megismerhetjük a város kultúra- és egyháztörténeti értékeit.

Ár:

Felnőtt: 1200,- Ft

Diák, nyugdíjas: 800,- Ft

Családi kedvezmény (2 felnőtt, 2 gyerek) 15%

Csoportos kedvezmény (10 fő felett) 20%

Gyermekcsoport esetén minden 10 fő után 1 kísérő díjtalan részvételre jogosult.

Alternatív programrészek:

- Borkóstoló a Császtai Szőlőhegy Uradalmi Pincéjében
- Ebéd a Templomkert Vendéglőben

3. Irány a világörökség!

Két napos természeti és kultúrtörténeti értékeket bemutató program Edelényben és az Aggteleki-karszton:

1. nap:

Délután: L'Huillier-Coburg-kastély (*Edelény*) – Borsodi Földvár interaktív bemutatóhely (*Edelény*) – Tornai népi építészet, Perkupa Petőfi u. és Tájház

Vacsora és szállás a Tengerszem Hotel és Étteremben Jósvafőn.

2. nap:

Délelőtt: Jósvafői faluséta és krumplilángos kóstoló – Torna-szentandrás, templom – Baradla-barlang (1órás rövidtúra, Aggtelek, vagy 2órás középtúra a vörös tói túraszakaszon) vagy Rákóczi-barlang (*Bódvarákó*) - Ebéd a Cseppkő Hotel éttermében (*Aggtelek*)

Szervező partner: Aggteleki-karszt és Térsége Turisztikai Közhasznú Egyesület

Becsült ár: 25 000,- Ft/fő

Minimum létszám: 15 fő

Alternatív program: éjszakai túra a karszton.

4. Kis tudósoknak

Tárlatvezetés a L’Huillier-Coburg-kastélyban (*Edelény*) – Borsodi Földvár interaktív bemutatóhely megtekintése, majd honfoglalás-kori foglalkozás és vetélkedő.

Ár:

Diák, gyermek: 2000,- Ft

Családi kedvezmény (2 felnőtt, 2 gyerek) 15%

Csoportos kedvezmény (10 fő felett) 20%

Gyermekcsoport esetén minden 10 fő után 1 kísérő díjtalan részvételre jogosult.

Alternatív programrészek:

- Élőzenei bemutató és tánctanulás a Tájháznál
- Ebéd a Templomkert Vendéglőben

5. Lovas kocsival, „drótszáron”

A Borsodi Földvár interaktív bemutatóhely udvarán hosszabb távon kerékpáros bázisközpont kialakítása a cél. Ennek megvalósulását követően szervezett kerékpáros túrák keretében lesz lehetőség a két attrakció, továbbá a település és térség látnivalóinak megtekintésére.

A bemutatóhelyről – igény szerint - lovas kocsival is bejárható lesz a városnéző séta útvonala.

Szeretettel várjuk 2012-ben a megújult Tájházban!

*Összeállította: Bodó Eszter, projektmenedzser
Edelény, 2010-12-03*